

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epitome Annalivm Trevirensium

Masen, Jacob

Augustae Trevirorum, 1676

Annalivm Trevirensium Liber XXIV. Philippus Christophorus à Söteren
Archiep. Trevir. 81. Episcopus 107.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12542

ANNALIVM TREVIRENSIVM LIBER XXIV.

*Philippus Christophorus à Sôteren Archiep.
Trevir. 81. Episcopus 107.*

Philippi
Christoph.
Archiepisc.
electi indo-
les.

Spirenses
Episcopatu
alieno gra-
vatum ære
sublevarit.

ARchiepiscopum à morte Lotharii exceperunt Treviri Philippum Christophorum à Sôteren, antiquæ nobilitatis virum, summæ ædis Præpositum, & apud Nemetes Episcopum, ac tribunalis imperialis Præsidem. Quæ in illum officia insignis viri eruditio, quæ per omnes pæne studiorum gradus inter æquales semper eminere visus, tum rara eloquentia, quæ pertractare animos nôrat, & mens excelsa, infractaque virtus, agendi juxta patiendique in arduis prompta. Quæ tamen decora nonnihil obscurabat, decolor atque inamœna oris species, oculis sub lata fronte introrsum velut è caverna scintillantibus, supercilio minaci, naso gracili, raris propendulisque ex mento pilis, oblongo capite, ac facie, illo calvo, hac pallida: ut anima ingens, minus idoneum hospitium nacta videretur: nihilque ab eo mediocre, alii in virtute, alii in vitiis exspectarent. Et illorum pars major; quod apud Spirenses egregia domi parsimonia, foris liberalitate, & gravatum alieno ære Episcopatum levasset, splendidisque ædificiis, atque inprimis dignâ Principe aulâ, fortissimôq; Philippiburgi munimento exornasset. Quare in regalibus eidem conferendis ipsam etiam electionem Cæsar præverterat, & citra cunctationem Urbanus VIII Pontifex (& ipse recens creatus) confirmato pallium submitit, cui dum Romæ curando Metropolitanæ ædis

Decanus

Decanus D. Joannes Wilhelmus Husman dat operam, Abbatia S. Maximini, Petro à Freudenberg Præsule non sine veneni suspicione, robustâ adhuc ætate sublato, vacare cœpit. cujus in locum, cum sine Pontificis assensu Agritius Cœnobitarum suffragiis delectus esset; irritam voluit electionem Urbanus, & Husmanno illius administrationem commisit. Qui dignitatis contra Hispanos Protectores tuendæ impar, Archiepiscopo eandem transcripsit. vnde gravissimæ in Principem patriamque calamitates sunt derivatæ.

Pro Agritio S. Maximini Abbate Cõmendator substituitur.

Quæ ex alio etiam Protestantium, Angli, Galli,

1624.

Danique auxiliis, contra Austriacam potentiam insurgentium, fonte manarunt. Quibus & Hollandi, Palatini, ejusque Ducum receptores, cum imperiales ab eisdem Cæsar urbes repetiisset, fautores accedebant, ne incumbentem sibi belli molem soli sustinere cogentur. Ecclesiastici igitur Electores tempestatis imminuentis avertendæ, aut certè infringendæ gratiâ, datis ad Galliarum Regem literis, eum ab hoc, tam noxio religioni Catholicæ, federe revocare conati sunt, suade-reque, ut causâ Palatini non armis; sed & æquitati committorum imperialium decidenda committeretur; nihil aliud habuere responsi, nisi quod se apud Jacobum Angliarum Regem offerret sequestrum, federis, ut postulabant, abjiciendi dissimularet memoriam, adeoq; nihil sibi præter verba dari intelligerent. Sed Jacobum sequenti anno mors sustulit, Carolo succedente in regnum & consilia patris, non eodem exitu,

Plurium Regum Principumq; A Catholicorum contra Austriacos conspiratio. Quibus Galus accedit.

Brunsvicensis igitur cum Mansfeldio, Anglicis ac

1625.

Hollandorum firmatus opibus, in Monasteriensem & Ubiorum se rursus dicecesin populabundus effudit. Danus verò, inferioris circuli Saxonici delectus protector, justæ tantum defensionis præ se speciem ferre visus est; cum tamen initi federis ratio non lateret. Hunc ergò Tillius cum parte exercitus observare justus. Brunsvicensi & Mansfeldio jam ad Osnabrugensem conditionem progressis, Anholdinus opponitur, qui eosdem

Daniæ Regi armato Tillius opponitur.

varius

Wallensteinius, novo Cæsaris exercitui præfectus, accedit.

Archiepisc. Trev. oppugnatus ab Hispanis Commendatoris S. Maximini beneficium resignat.

Præter oblata à Statibus tributa: cum alia exigeret, recusatione indignissime tulit.

variis artibus detinuit, impari utrisque milite: donec Albertus Wallensteinius, novis præfectus delectibus, copias auxiliares suppeditaret. At Tillio otiose observare Danum non libuit, sed Hoxterâ, Hammeliâ, Mindâque occupatâ, felici passu victoriam proferebat: donec ad Nienburgum Lunæburgicorum quatuor millium cladem, irrita oppugnatione, sustineret. quam tamen mox cladem magnâ exercitus Danici parte ad Hannoveram, Anholdio subveniente, cæsam reposuit. Wallensteinius interea parato & ipse exercitu Brunsvicensem ditionem Halberstadio, & Hallâ occupatis, frustra obnitente Duce, pervasit.

Quo tempore Philippus Trev. Archiepiscopus variis domi quoque controversiis implicatus, jacturam haud levem nõ famæ tantum, sed & rerum ditionumque adiit. Obtinuerat pontificio diplomate trientes proventuum, qui sex millium ducatorum auri censebantur, duos: tertiâ illorum parte ad religiosorum alimentum relicta. At cum Cæsar imploratus negaret Pontifici & Archiepiscopo fas esse partiri ex libitu temporalia, supremo sibi jure subjecta, ideoque Hispanorum armis Abbatem in possessionem reponi juberet, impar Philippus, postquam haud levem ab eis dicecesis cladem accepisset, Commendatoris in Abbatiam officium Witlichii in manus Pontificis, unde acceperat, resignavit.

Sed alia mox tributorum importuna nimis exactio-
ne subditorum animos offendit. In electione, status patriæ centum illi imperialium millia ultro detulerant, per sexennium exsolvenda. Verum anno jam evoluto, cum excisâ infra Ehrenbreitsteinium rupe novam arcem habitationi non minus suæ, quàm Rheno Mosellæque ostio propugnando opportunam, tum & Palatium Trevirense à Lothario cœptum suscepisset festinationis operibus perficienda, militumque pro dicecesis custodiâ, delectum urgeret, atque hanc in rem præstari sumptus vellet, Ordines patriæ, neque ædificia, neque militem

militem hunc, adeoque neque expensas hasce necessarias esse sentiebant, cum Ligisticus miles pro totius imperii tutela aleretur, privatusque ad exhauriendam magis, quam defendendam remp. assumendus videretur. Sed is Philippus non erat, qui his excusationibus aurem daret. Quare ex dicta Trevirensi profugos, quosdam Confluentiae suo obsedit milite, alios Treviris, nec, nisi praescriptis, & a se dictatis assentientes decretis, liberos dimisit. Qua re omnium sibi ordinum, ipsiusque etiam Metropolitanani Capituli, quod negabat citra assensum suum haec imperari posse, offensionem collegit. Accedebat indignatio adversus Metternichios Lotharii nepotes, Carolum S. Petri Archidiaconum, & Emmericum Scholasticum concepta, quos repetundarum, ob bona Ecclesiae, legatumque Comitissae de Sein, ad eos a patruo derivatum, reos agebat: qui Caesare favente freti sese tutabantur. vnde Capitularium pars eis haerens a Principe divulsa, noxium huic Ecclesiae schisma induxit. postquam Elector demum vindicandi cupiditate Gallorum sese protectioni commisit.

Felicia etiamnum Caesaris & Ligistarum arma rebelles Protestantium premebant. Ex quibus geminae belli faces Mansfeldius prosequente Wallensteinio in Turciam usque profugus, illorum moriens religione periisse creditur: Brunsvicensis vero regionibus ac vita aetatis anno trigesimo dejectus, non sine violentia corrodentium interiora lumbricorum, qui ingentis in eo magnitudinis reperti sunt, occubuit, ut quod aliis jam mortuis, huic vivo sustinendum a vermibus exitium fuerit. Additus iisdem Ernestus Dux Wimarientis, Silesiae Moraviaeque vastator, quem Caesar imperio, Deus vita proscrispsit. Tillius vero postquam gravissima rursus clade Danum ad Luteram vicum cecidisset, inferiorem Saxoniam obsequentem, ipsumque etiam Ludovicum Hassiae Principem habuit. Pappenheimius autem ab illo ad rebelles Austriacorum rusticos magnis copiis collectos, & Bavarorum qui relictis erant, viribus

Metternichios insuper repetundarum accersens, originem noxiae scissioni praebet.

1626.

Mansfeldii & Brunsvicensis rebellium infelix exitus.

Ernestus Wimarientis Dux etiam mortuus.

Tillius Danum. Pappenheimius Austriacos Rusticos caedit.

A a a

potio.

potiores digressus, triplici eisdem ac funestissimo at-
tritos prælio domuit, reliquiasque seditiosorum ad ho-
stium castra eiecit, vnde Austriae, velut misso sangui-
ne, melior deinde sanitas constitit.

Svickardi
Electoris
Mog. mors.

Ferdinandi
II. Imp. con-
tra Treviren-
sem Principē
pro Abbate
Maximinia-
no sententia.

Pontifex Ab-
bati adversa-
tur.

Electo Tre-
vir. in hære-
ticis reducē-
dis zelosus.

Porro Catholici indolere Sch Wickardi Cronen-
burgici Moguntinensis Archiepiscopi, viri prudentissi-
mi juxta ac religiosissimi morte. Cujus Philippus no-
ster censuram verebatur, quâ ipsius indolem jam olim
penetraverat, ut legato Capituli electionem nuntiante
dixerit: *periculosum vobis. & imperio virum cooptasti.*
Et jam magis indies gliscebant dissensionis igniculi.
Ferdinandus enim II. Matthiæ Imperatoris sententiam,
qui judicium Spirense anni 1570 pro Archiepiscopi su-
premo in Abbatiam dominio latam, anno hujus seculi
XIII confirmaverat, opposito decreto sustulit, jusque
imperialis illam Abbatiae libertate frui. Quare ab hac
Cæsaris, velut malè instructi, sententia, ad imperiale
Spirensium tribunal Philippus provocavit, quò etiam
post quadriennium remissa fuit. Pontifex etiam Cæsa-
rem arguit, quod Abbati jus Regalia administrandi,
priusquam à sede Apostolica probatus esset, præpro-
perè indulgisset. Sed factum ita à Moguntinensi est Prin-
cipe excusatum; ut in transmontanis, ne ob dilatam
confirmationem, justitiæ cura deesset, usum regalium
certo tempore indulgeri assereret, fueratque in ipso hoc
Archiepiscopo usurpatum, qui regalia ante Romanæ
sedis approbationem, acceperat, ut, nisi in verecundè,
oblectari Philippus hac in re non posset.

Et certè, quo erat religionis zelo, Romanorum fa-
vorè merebatur. quando tam ad sui principatus, quam
Ecclesiæ propagandos limites, comitatum Cattermele-
boci, unà cum civitate Limburgensi 24. aureorum mil-
libus oppignorum redemit, & Freusbergensem satra-
piam, cum parœciis quatuor, ac denique comitatum
Veldensem ad Palatinos translatum, ære ac jure or-
thodoxæ rursus diœcesi, per multa resistantium ob-
stacula vendicavit, evicitque, ut antiquæ religionis li-
bertas subditis fieret.

Incli-

1627.

Inclinatis porrò rebus Protestantium ad ruinam, ultimam adhuc Rex Daniæ Anglicis Gallicisque adjutus copiis, & reliquiis Germanorum, experiri aleam statuit. At his sub Baudisio collectore cæsis; cùm hinc Tillium inde Wallensteinium ad se constringendum progredi intelligeret, firmatis, ut potuit, præsidio urbibus, trans mare ad tutiores Daniæ recessus abiit. Durlacensem verò Holsatiæ tuendæ relictum, Schlickius ex Wallensteiniana militia graviter multavit. Tum divisus inter se Catholici muneribus, alii alias sine hoste urbes occuparunt. In quibus Anholdius Nienburgum, Furstenbergius Northeimium, Pappenheimius Wolfenbuteliam, & hic, quod mireris, sine armis, solo Ochera flumine interlabente per objecta valla in urbem regeſto, expugnavit, tantò majori gloriâ, quantò labore minori.

Danus victus rejectusque suam in insulam.

Variæ urbes expugnatae.

His tot cladibus fracti Protestantes ad pacem cum Cæsare aspirabant. Igitur Mulhusii in Thuringia convenientibus eâ lege pax defertur, ut bona Ecclesiastica à Passaviensi transactione occupata restituantur, Palatinus quoque inferiori palatinatu recipiatur, modò salvam istic religionem Catholicam, à Patribus Societatis reductam, consistere patiatur. Quorum cum nihil à Protestantibus acciperetur, Cæsar tamen executioni mandabat, Hallæ Suevorum, apud Argentineses, Halberstadienses aliòsque Ecclesiasticos dejectos restituit, Ferdinandum etiam III filium Bohemis Regem dedit, à sua primum morte regnaturum.

Pax Protestātibus optata, quæ tamen respuitur.

Ecclesiastica bona restituantur.

Ab Electore Trevir. gravantur.

Electo Trevir. inter hæc subditos variis ad tributa insueta artibus sollicitare aggressus, Ecclesiasticos imprimis invitos experitur; ut qui se quintâ solvendo parte immeritò gravari, nec alimenta vitæ necessaria relinqui quererentur: cum interea nobilitas immunitate fruatur. Quare in diæta Confluentina aliquot articulos sub titulo gravaminum exhibuere. Et 1. quidem, ut pro Ligæ milite alendo ex suo quoque ærario vi pactorum subveniret. 2. ut quamdiu nobilitas,

Singularia
Statuum pa-
triae grava-
mina, quæ
moderari
postulant.

Non auditi
appellant ad
Cæsarem.

Coacti sub-
mittunt se,
si tributa ex
eorum simul
consilio im-
ponat.

pendente lite, à tributis immunis est, non teneantur illius onus sustinere ignobiles, sed tertia parte solventium, ut in tributis imperialibus receptum, liberetur. 3. ut conscriptus patriæ miles, cum hostis desit, missionem habeat. 4. ut dum Ligistis penditur, debita Camerae differantur, ne utrisque patria succumbat. 5. ut tributa frumentaria pro Unitis exacta tollantur, aut reliquo demantur ex onere. 6. Ne insolita servitute populus ad præstandas vecturas laboresque sumptuosarum arcium excitandarum cogatur. 7. Ne Prætorio milite, asseclisque Electoralibus alendis, extra ordinem moremque, complures graventur. 8. Ne obligentur subditi ex certis Oenopoliis Electoris tantum vina coëmere. 9. Ne tributorum Receptoribus per Status designatis Electorales ministri vim manusque admoveant. 10. Ne Quæstores & Ministri Principis à lege contribuendi eximantur. Quæ postulata ut Princeps vidit, non hæc subditorum, verum rebellium esse contestatus est. quorum proinde conatibus occurrendum sit. At rejecti Status, ad Cæsarem graviori longè Electoris indignatione appellarunt. Quorum Advocatum ubi ad Ferdinandum transisse intellexisset, mense Julio ad Patriæ Satrapas literas dedit, ac proditorem adversus se Capitulumque & Patriam, detectam esse memorat, eoque sine & hos & status Confluentiæ adesse iussit, ubi conclusos eò adduxit, ut assentirentur in omnibus Principi, solam contributionum mensuram modumque, non in solius Electoris arbitrio, sed Ordinum patriæ, qui illius vires nossent, consensu quoque libero, reponi postulerent. Sed hoc ipsum etiam cum recusaret, sigillatimque ad urbes diversas Præfectos suos mitteret, qui omnes, quæ promissis, quæ minis ad consensum, & appellationis revocationem inducerent: Cæsari impetrata, aut verius imperata, transmissit, ac quorundam solum rebellium esse appellationem docuit. Verum cum & ærarii iisdem communis potestatem eripuisset, ne quid expensarum pro alenda lite

suppe-

suppeteret, vellet etiam Confluentinos, tanquam per-
duellionis læsæque fidei reos, iteratò sibi fidelitatis sa-
cramentum dicere; de tot injuriis, & interceptæ ad
Cæsarem appellationis viam, questum rursus Cæsari
miserunt, opemque sibi, adversum oppressorem Prin-
cipem, exhiberi demissè orarunt, qui nisi omnium fa-
cultates sua in potestate haberet quieturus nunquam
videretur. At milite is, subditorum ære conscripto, ad
imperatas passim contributiones exigendas usus, du-
pli pœna restitantes multabat. Præpostero consilio;
cùm, quod per vim supra æquitatem exigeret, inalen-
dum militem profunderet, unde subditi exhaurirentur,
ipse non ditesceret.

Ligisticus sub Tillio miles progressus, cismarina
Dano oppida, præter Gluckstadium, eripuit omnia: ut
si ad hanc urbem Fortuna, à qua dicebatur, tanquam
ad metam, impegisset. Et Dano hic consistere visum
est. pace à Cæsare, post ingentem rerum jacturam, im-
petrata. Wallensteinius etiam in Pomeraniam, usque
ad maris litora, victor grassatus, Rostochio, & Vis-
mariâ expugnatâ, solâ Stralsundâ, Suecorum per ma-
re auxiliis confirmatâ, exclusus est: ingentia suæ mi-
litiæ affecutus præmia, Fridlandiæ ducatus Megapoli-
tanum, Alberto Duce excluso, & in Silesia Saganum
adjecit: ut sibi non minus, quàm Cæsari militasse vi-
deretur. Cæsar verò post erectam Pragæ, in pugna an-
te octennium habitæ loco, basilicam, quam S. Mariæ
de victoria dixit, dicavitque, edictum de restituendis
bonis Ecclesiasticis, post transactionem Passaviensem
ab utraque Protestantium secta, occupatis promulgavit.
Licet pars utraque reclamaret, & Calviniani, se eâ pa-
ce negarent comprehendere; Lutherani se huic articulo
per Regem Ferdinandum I. inserto contradixisse asse-
rerent. Sed illis responsum est, quòd hujus pacis legi-
bus omnes imperii status, atque inprimis tunc adhuc
Catholici, obligati fuerint: ipsa subscriptione assensum
testati sint. vnde Episcopatus varii repetiti. Nam Fri-

Milite ad
solvendum
coguntur.

1628.

Ligisticus
miles Danū
Cæsareus
Suecum ad
extrema co-
git.

Wallenstei-
nii honores
& munera.

Edictum de
restitutione
bonorū post
pacem Passa-
viensem oc-
cupatorum.

dericus Brandenburgicus anno salutis 1570. uxore ducta cum Archiepiscopatu Magdeburgensi pluribus Canonicis Ecclesiæque bonis ad Lutheranos transiit: eodem Archiepiscopus Bremensis Albertus Hollaræ Dux anno 1600, ductâ Regis Daniæ sorore; Mindensis, & Halberstadianus Episcopi ex Ducibus Brunsvicensibus abière. Verdensem & Lubecensem Episcopatum Eberhardus ab Halle pari licentiâ transtulit anno 1568, Ita Episcopatus Ratzenburgicus à Schnellenbergio, Misnensis ab Haugitio, Moersbergensis & Naumburgicus à Ducibus Saxonæ; Havelburgicus, Libuffensis, & Brandenburgicus, ab his Marchionibus, Caminensis à Ducibus Pomeraniæ transcriptus est, ut aliarum imperio subjectarum terrarum sedes, variosque per Germaniam principatus, cum suis Ecclesiis, Catholicis ablatos præteream. Nec paucas ab Archidicæsi Treverica, per Nassovios, Hassos, Palatinum, Bipontinos, Witgensteinium alióque Comites, traductas fuisse Ecclesias compertum est. Quare & iisdem ad orthodoxam religionem sedemque pristinam reducendis Philippus Societatis Jesu Patribus ad hanc rem adhibitis, diligentem operam impendit.

Freusbergenses Satrapia & Comitatus Veldensis ad Treviros & fidem reducitur.

Et imprimis Satrapiam Freusbergensem trans Rhenum Nassovicis ab ortu ab occasu Colonienfi Archidicæsi clausam; tum etiam Veldensem Comitatus Rhenum inter Mosellamque, dorso ut vocant Canino incumbentem, vel jure vel ære ad se reductum, iisdem excolendum tradidit. Durus principio contra obstinatos in errore animos labor. Quos tamen sensim humanitate ac solertiâ, tum pietatis Catholicæ emollitione frangi posse eventus docuit. Freusbergensem agrum Patrum quatuor in totidem Parochias divisi sex & quadraginta pagos complexas, adeò secundo eventu excoluère, ut plerosque à Luthero, aut Calvino, ad Christum reducerint, suisque deinde Parochis reliquerint excolendos. tantâ demum amoris significatione divulgati, quantâ odiorum prius accesserant; templis à vastitate in pri-

in pristinum cultum restitutis. Veldentium pertinaciã quamvis Palatini ex propinquo foverent, salus tamen per sanctiorem Catholicæ religionis disciplinam promota est; ut insignis pœnitentium ad ædes sacras cõfluentium numerus probabat.

Tranquillis hisce consiliis turbida rursus Princeps miscuit, ut Treviros quoque ad subscribendum decretis suis, renuntiandumque appellationi ad Cæsarem induceret. Quare superioris diœcesis Ordinibus Witlichium evocatis, Trevericos Senatores reliquis dimissis attinuit; cumque postulatis assentiri nollent, carceribus inclusit, donec libertatis gratiã simulatè decreta consignarent. Sed mox libertate freti solenni revocatione subscriptionem, ut coactam, revocarunt. Cum verò deindè Cæsar offerret discordiæ arbitros, negavit Elector his locum esse, quòd controversiæ inter Ecclesiasticos & seculares Status, de methodo contribuendi agitata, ipse præsideret arbiter. cùm tamen hac sola liti contentione non dissiderent.

Hæc inter nihil à conceptis operibus remittebat. Palatio Treviris absoluto, solenni nobilitatis & proceduræ inter epulas & pocula consensu *Petriburgi* nomen, ipsã D. Petri Apostoli festivitate, imposuit. Confluentinæ arci Mosellæ ostio oppositæ à se *Philippi-vallis* titulum fecit, sub multâ pecuniariâ imperatum. Et, ne cui autoris memoria excideret posterorum, singulis fenestrarum capitibus *Philippus Christophorus* incidit. Udenheimensi etiam apud Nemetes castro *Philippiburgi* appellationem reliquit, plus honoris habiturus, si minus ambitiosè quæsisset.

Quo tempore Societatis Jesu domus Probationis Treviris magno aucta Novitiorum numero, & alimentis impar, divini Numinis providentiã reconditum in horti agro per Tyrones suffosso thesaurum, necessitati levandæ invenit. Vas lapideum inter eruta fodientium rudera compertum, quod submoto operculo, cibariam claudere supellectilem visum. Lances in hac magnæ ex

Trevirorum Senatores ad subscribendum decretis suis frustra adigit.

Arbitros liti à Cæsare oblatos respuit.

Tria splendida ædificia perficit, eisque donat nomina.

Tyrones Societatis Trev. invento thesauro aluntur.

argento fuere decem, illufæ auro, variisque emblematum ex antiquitate figuris. vna grandior XXIV librarum effigiem in umbilico Cæsarei capitis, alia venationem sparsis etiam ferarum per marginem formis exhibebat, cum inscriptione AUDENTIA NICETIO. Tertia binas facies viri ac feminæ in medio sociabat, ut connubiale donum fuisse autumem. Quarta in umbilico pugiles, in margine alia gentilium ænigmata complectebatur. Præter has decem, octo aliæ lances concavæ poëticis intus emblematis, foris parergis illustratæ; tum situla aureis hominum ferarumque simulacris aspera, disci recentioris operis gemini, quorum cælati margines quatuor sibi opposita exhibere capita, cum epigraphe *Petrus & Paulus: Iustus & Heremes.* ut priora sub gentilibus, hæc sub Christianis, & illa quidem nuptialibus *Audentia & Nicetii* muneribus destinata viderentur. Minora ex argento vasa omifero, universa supellex ad ducentas quinquaginta libras pervenit, & quatuor imperialium millibus æstimata suo fuit pondere: majus longè habitura pretium, si integra cum figuris suis ad Principum manus pervenisset, cum temerè liquatione transfusa sit, ut *præsenti necessitati* consuleretur, *quæ optimi non semper consilii est capax.*

1629.

Signa prodigiosa belli eminentis.

Suecus & Gallus in Cæsarem à Protestantibus

Inusitata subinde anni XXIX per Germaniam spectata prodigia, & pugnarum simulacra, quibus in ære, velut in theatro, locis diversis præludebatur ingenti bello. Tres præterea visi in cælo soles, & in castris Tillianis miles sanguine inter nocturnum terrorem sudans, mali ominis spectacula passim habita. Nihil tamen his commotus Cæsar, quamvis obnixos Protestantibus possessionibus depulit. ut proinde hi ad Suecorum Regem, victorioso exercitu Poloniæ dominantem, versi, magnis illum promissis ad pacem cum Polono, bellum cum Cæsare induxerint. Gallus etiam ad societatem armorum provocatus, cum Anglo Rupellâ domitâ

Hugo

Hugonotisque inimicitias posuerit; ut crescenti sibiq;
 formidandæ Austriacorum potentiaë obicem poneret. Qui principio quidem aurum, postea etiam arma huic
 militiæ commodavit; jam tum cum Imperatore in Ita-
 lia, commissus, ratione Mantuani ducatus, quem Dux
 Vincentius moriens Nivernensi Duci, Hispanis & Sa-
 baudo invito, consignarat: Cæsar jure feudi non con-
 tulerat, Hollandos quoque in se provocarat, Montecu-
 culi Duce in eos imperii urbibus repetendis misso, Qui
 feliciori principio, quam exitu, Isalâ ponte strato, in
 ipsa se Hollandiæ infudit viscera, Amersfortio occu-
 pato, jam urbium Principi Ambstelrodamo metuen-
 dus. cum repenti à tergo malè custoditam Wesaliam,
 commeatus bellici sedem, Batavi per insidias obtinent,
 simulque spem tutò progrediendi præscindunt; ut jam
 non de promovenda victoria, sed reditu ac salute Cæ-
 sareanis cogitandum esset. Et per imperiū gravis quo-
 que omnibus esse Wallensteinii suo exercitu cœpe-
 rat. Qui totius militiæ dirigendæ potestatem nactus,
 Tillio in angulum quempiam Frisiæ, aut inferioris Sa-
 xoniæ, ablegatò, ipse optima terrarum, eâ lege pro hi-
 beinis insidebat, ut & alimenta & stipendia militi hinc
 solvenda essent, nisi prædandi huic licentiam indultâ
 vellent. Unde cum quorundam Electorum Principum
 querelæ audirentur, & Wallensteinii se reduciturum
 eosdem ad præstandum Cæsari obsequium olim debi-
 tum comminatus diceretur; exarsere videlicet animis,
 eisque potestatem omnem derogatam voluere. Ita cum
 hostilem per imperium desissent formidare militem,
 amicum timuerunt. adeò nihil in rebus mortalium, nec
 in secundis quidem, securum est.

Quod Trevirensibus sub proprio etiam Principe ac
 defensore patriæ, in hostem & oppressorem suorum
 conversum, experiendum fuit. Datis ille ad Cæsarem
 literis persuaserat, sibi neque ad Ligisticum militem,
 neque ad privatas patriæ necessitates, suppeteret, quæ
 ex usu bonoque reip. impendat; ideoque sperare, ipso

bus concitatus.

Hollandi ir-
rito successu
oppugnati.

Wallenstei-
nius diversis
gravis est.

Ligistis à
Principe e-
vocatis Tre-
viri Hispanos oppo-
nunt.

A a a s

minimè

minimè invito facturum, si plaustris vini singulis unius imperialis daleri tributum imperet. Cui assensus Cæsar, ordines tamen convocati reclamarunt. Ergo Ligisticum Princeps militem evocat, quem, ubique receptum, Treviri sua urbe excludunt. cumque obsessos Elector omni comœtu spoliaret, Hispanum Lutzelburgo, majori numero evocatū opponunt. Unde querelis utriusque partis ad Cæsarem delatis; Bavarum ille, ac Moguntinensem septemviros, causæ arbitros designavit.

Archiepiscopus Bliescastellum, numerato ære, reducit ad se, & fidem.

Aliæ Protestantium Ecclesie, non sine Prodigis, ad fidem revocata.

Utiliorem Archiepiscopus eodem anno in Bliescastellana Satrapia vendicanda industriam collocavit. Sæpiontanis hæc Comitibus hypothecario olim jure tradita, ad hæresin cum iisdem deflexerat. oblatam illi redimendæ pecuniam jam multo detrectabant tempore; cum evicta demum Spirensi in iudicio (quod etiamnum absenti Philippo multum deferebat) controversia, æs solutum, & Satrapia Trevirensi Archidicæsi restituta, tanquam ex letargo, ad Majorum rursus fidem salutemque suam evigilavit. Fuere etiam quæ in Dadenensi Freusbergensium parœcia, Witgensteinio licet Comite resitante, ad resipiscendum plures impellerent: quando vir istic ætate ac morum gravitate spectatus, palam testatus est, se inter preces Deum, pro vera fide, obtestantem, per cælestem adolescentem commo-
nitum, venturos brevi, qui saniora docerent. Quod oraculum, quamvis multatus carceribus à Comite, reticere iussus esset, venientibus Patribus, inter proximos fidem reperit, salutemque multorum promovit. Nec prodigio caruit Ansbachensis & Obersteinianæ Parochiæ in Weteravia ad orthodoxos sub Comite Dillenburgico, temporali tantum Domino, reductio. Priusquam enim Archiepiscopus, Spiritualis hic Dominus, Catholicos instructores ablegasset, jam palam in coacta populi concione trifidus Paschalis cereus in omnium accendi ac lucere oculis conspectus erat, idque inusitato istic tridui spectaculo, ut, ni desiperent, cœ-
litus

litus se revocari ad Ecclesie Romanæ ritum, in hac luce, agnoscerent. quanquam *noctuas ad lucem etiam caligare videamus.*

Fatigatis jam imperialium subditorum, ex diuturna militiæ sustentatione, opibus animisque, cum quærelæ tam Ligistarum, quàm reliquorum sub Fridlandi dominatione oppressorum invalescerent, Ratisbonam Cæsar evocavit Principes, Saxone & Brandenburgico, nisi per Legatos non comparentibus, quod Gustavi Suecorum Regis consiliorum gnari, ex ipsius successibus, res suas moderari statuissent. Prior tamen in cæptis mense Junio anni XXX. comitiis liberè contestatus est, nisi edictum restitutionis Cæsar revocaret, aut certè in annum sequentem ad Francofurtensia comitia (quando paratiores ad resistendum Protestantes fore augurabatur) pro opportuniore deliberatione suspenderet, sibi non de fore justæ propugnationis auxilia. Neglectius hæc excepta à Cæsare, qui à proposito restitutionis deflecti non poterat; tum quod æquissimum esset sanctiæ olim Passavii Augustæque pacis leges tueri; tum quod præsens Dei Numen hisce in bellis non alio sibi sine adfuisse crederet, quàm ut Ecclesie religionisque everse bona instauraret, Graviorès illæ omnium justiorèsque querimoniæ visæ sunt, quæ tantum imperii, & jam sine hoste propemodum, militem ali immensis sumptibus privatim publicèque jactabant. Quas tantò ardentius urgebant Protestantes, quod Catholicorum hac in re assensu Principum freti, sperarent imperium, suo præsidio nudatum, Suecorum Regi aliisque confederatorum Principum armis pervium fore, occupatòsque cum Principatibus Episcopatus retineri, aut recipi posse. Et tanta erat Catholicorum id temporis, & cæcitas, & ex victoriis obtentis securitas; ut licet in ipsis Comitiis nuntium de Suecorum in Pomeraniam ingressu, intraque Stetini mœnia receptu, felicique, quæ se effunderet progressu (cum ut redemptor servitutis ubique exciperetur) ad Cæsarem Ele-

1630.

Cæsar in Comitibus Ratisbonensibus querelas Protestantium quoad bona Ecclesiastica negligit, de Wallensteinio abdicando, quod Catholici idem urgeret, malè admittit.

Nec Sueci jam progressibus cognitis movetur.

Victoria Mä-
tuana, & le-
gatū Gabo-
ris pro Au-
striacis.

Wallenste-
nii abdicatio
simulato ab
eo excepta
gaudio, Aca-
tholicorū res
promovit.

Succi impe-
riū subeuntis
felix auspi-
cium.

Litteræ belli-

toresque referretur, insisterent nihilominus Wallensteinianæ exautorationi perurgendæ, quod unus contra hunc hostem Tillius sufficeret, atque Electori cuiuspiam supremum militiæ imperium, præ Fridlando periculoso homine, credendum esset. Addebat momentum postulatis, altera Cæsari nuntiata de Mantuano principatu, jam cum urbe occupato, victoria, quo Colaltum Ducem exercitus destinârat. tum Berthemii Gaboris mors cum insigni etiam legato voluntatis ultimæ, in domus Austriacæ honorem obsequiūque, anno superiori, præter expectationem, facto; atque ab devincta rursus, ut tamen falsò sperabat, Hungaria: cum successor Ragotzius possessionum juxta odiorumque erga Austriacos heres factus sit. Evicere igitur cōmunes Principum querelæ, missusq; à Cæsare qui Wallensteinio militem exautorandum esse nuntiaret, quem Dux non solum actis Imperatori gratiis, sed & muneribus ornatum excepit, gnarus quantā invidis hac abdicatio, quā potens feroxque Catholicis hostis incumberet, plagam infligeret: neque enim magna apud ipsum religionis propugnandæ cura, quam ex suis emolumentis metiebatur, serviturus illi, quamdiu serviret sibi. Unde ab eo etiam præcipuus miles ad Suecum, magnis se passibus imperio inferentem, transibat. Is mense Junio, secularis festivitatis Lutheranorum die, quo, exhibitam Augustæ Carolo V. Confessionem recolebant, in litus exscenderat, quod in omen secundæ expeditionis tractum est, ipso statim initio probatum: Cum geminæ venienti insulæ, Usedomia & Julinum, malè à Cæsareanis defensæ, adcoque Pomeraniæ orapatuerit: Moxque Stetini Ducum sede excepto, Stargardia, Anclanica, Ukermunda, Wolgastum, cum milite fortunam secuto, com meatūque accesserint. Hæc vulgatis, quas ante ad Electores perscripserat, belli causas literis cōplexus est. Nimirum, *Epistolam à se Transilvano inscriptam Principi, à Casareis interceptam malevolèq; expositam Polonis, contra se missa sub Adriano*

gero auxilia. Maris Balthici imperium hætenus Suecia Regibus proprium, imperatoriâ per V Vallensteinium clafce occupatum, non levi suorum Mercatorum jacturâ. Stralsundam, ad Regis Suecia opem confugientem, miserè vexatam. Megalopolitanos, sibi agnatos, Duces patriis dejectos possessionibus: Legatosque suos, contra jus gentium, Danica, sibi vicini Regis, pacificatione exclusos. Augustana Confessionis sua consortes ad unius Cæsaris arbitrium, jugumque, amissis bonis, libertate, & patriâ compelli. Verum illi, ex Ferdinandi sententia, ab Electoribus Ratisbonâ responsum est. Causas illas, vel nullas esse, vel ejusmodi, qua Regem non tangerent. Quid enim Regi Suecorum magis, cum Stralsundanis imperii membris, quàm Cæsari cum Suecia incolis? Quid cum Polonorum auxiliis, quibus prisco federe, & mutuâ fide Cæsar obligetur? Quid cum navigatione finitimarum maris Germanici urbium, quibus non minor navigandi libertas (imò potior, cum impertales sint) quàm Suecis à Deo, & natura, jure gentium competat? Quid Suecorum, insulari Regi, cum Rom Imperii Statibus, eorumque legibus, & pactis religionis? An si justitiam inter hos administret Cæsar, id integrum erit homini extraneo aut examinare, aut convellere? Suadent igitur, ut pacem & amicitiam malit, quàm Cæsaris arma experiri. Plures interea Protestantium, quam verbo suadebant pacem, lecto pro Suecis milite, eversum ibant. In quibus cum Franciscus Dux Lavenburgicus, & Christianus Magdenburgensis administrator præproperè nimium hostilia meditentur, uterque à Tillianis, hic etiam cum funestissimo excidio amplissimæ urbis, oppressus est. Sed ne Comitia adhuc Ratisbonensia deferamus Philippus Christophorus Elector Trevirorum facit. Hic solus inter Archiepiscopos Sacerdos (quod non sine admiratione ad Apostolicam sedem Aloysius Caraffa Legatus ejusdem præscribit) cum Eleonora Imperatrix coronanda esset, sacras hujus inaugurationis ceremonias obit. Ferdinando Cæsaris filio coronam

geræ ad Electores.

Electores ex Cæsaris sententia contemptim respondent.

Archiepiscopus Trev. solus sacerdos Imperatricem coronat,

I. Imp.
Vallen-
us con-
ori cui-
do pe-
omen-
ntuano
io Col-
mii Ga-
eis ulti-
que, an-
que ab
ngaria:
iorum.
itur cõ-
i Wal-
, quem
mune-
hac ab-
stis in-
na apud
is emo-
serviret
ecum,
ibat. Is
im die,
nem re-
ecundæ
batum:
ilinum,
niæ ora
, Star-
um mi-
nt. Hic
elli cau-
Trans-
am ma-
Aldrin-
geri

Causam Maximinianam Spiræ obtinet.

Controversiam cū subditis frustra Principes sequestri componere conantur.

Hadamariensis ditio

nam pariter impositurus, si illius ex voto conclusum fuisset, Deferebat hoc tantò promptius officium Cæsari, quod 18. Martii Viennâ mandatum impetrasset, ut controversia Maximiniana, jam in aulico iudicio pro Abbate definita, ad Spirense tribunal, ubi quondam agitata fuerat, transferretur. Quod haud multò post 23. Julii Archiepiscopo causam addixit, iussitque sub gravi pœna Monasterium sententiæ anno 1570 latæ acquiescere, omnique exterorum ope renuntiata, Principis sui imperio parere.

Ceterùm Bavarix ac Moguntinensis Electoris Legati, ceu medii partium, inter Principem Trev. subditosque, ratione tributorum dissidentes, Bingham ad Rhenum destinati, post longam molestamque disputationem, id solum impetrarunt; ut Clerus, Secularibus in tribuendi methodo sociatus, unum numum solveret, cum hi quatuor & dimidium, adeoque ex undenis imperatis penderet duos. At ut tempus mensuramque contributionum, ex consilio Canonicorum summæ ædis, & subditorum arbitrio definiri Princeps fineret, huc induci nunquam potuit. cum absoluta se tam Canonicis, quàm reliquis imperandi potestate contenderet præsidere: & si quas in leges (quas opponebant) electus jurasset, has ea ratione intelligendas, quæ receptis Electoris & Archiepiscopi iuribus non derogent. *Fas esse regenti, ut necessitatibus, quas unus optimè norit, opportunè queat providere, militis scribendæ exautorandiq; facultatem possideat, idèdque & aratæ publici claves gerat. Minus rectè subditorum in servare commodis posse, qui subditus his in rebus illorum arbitrio deserviat. In unum Principis caput malè convenire servitutem & imperium.*

Salubrius consilium à Philippo de Nassovica ad fidem Ecclesia reducenda conceptum est, sub auspiciis Joannis Ludovici Comitæ, ac postea etiam Principis, Hadamariensis. Quæ cum Lutheranam primùm, ac deinde Calvinianam fidei libertatem degustasset, neutram

tram denique ad salutem profuisse sensit. Missi in hanc
messem Societatis quatuor, pluresque Patrum, eo cum
docendi publicè, tum privatim ægris miserisque inser-
viendi fructu : ut comparati cum horum studio mori-
busque Prædicantes A catholici vilescerent, Patresque
ubique & Moguntia & Colonia plures (quod Conflu-
entini non sufficerent) evocarentur. At prædones Ba-
tavi hunc profectum turbaturi, ex Patribus (quibus
Henricus Præcius præerat) Wilhelmum Holthausen,
Steinbachium excurrentem, interceptè. quem per in-
via aviaque raptum, & verberibus pessimè tractatum,
dimittere, nisi lytro imperialium dalerorum 1500, no-
luerunt. Sed Attendornia, Coloniensis Archidioecesis
oppido, cum Patrem militari secum habitu ducerent,
agniti ex ipso, deprehensique, tres, aliorum quoq; sce-
lerum rei, suspendio facinus luerunt: tribus aliis, quod
incolumi vitâ, Susatum, ad Hollandorum, unde exie-
rant, præsidium remitterentur, latis. Profuit hic even-
tus ad terrorem ceteris prædonibus; incolumitatem
verò Patribus conciliandam. Ad Vedanum hi quoque
Comitatum, jurisdictioni spirituali Trevirorum subje-
ctum, missi, invito licet Comite fidem, Principis mili-
tate tuti, propagarunt. Non multò tamen post, Para-
chis jam introductis, Batavorum cohors adfuit, fuga-
tisque Pastoribus, unum captivum traxit. Quando Lu-
dimagister Veldtkircanus, procax homo, extractis de
templo Sanctorum simulacris, pyrio in cavitates inser-
to pulvere. *Euge, inquit, ego vos ad saltum instruam,*
admotoque igne, risum in plurium conspectu movit,
dum subsultantes cremarentur, at repente furiatâ men-
te subsilire ipse, ceu admoto ab hostibus igne cœpit,
ac susque deque ferri, donec ex Rheni ripa, ceu ignes
extincturus, præcipitem se in flumen ageret. felix, si
æternos etiam ignes his aquis extinxerit. Adeo *pericu-
losum non minus est Sanctis illudere, quàm Principibus,*
quibus vindicta in promptu est.

ad fidem re-
ducta.

Patres Socie-
tatis malè
tractati, sed
cū Prædonū
supplicio.

Pastores Ca-
thol. in Ve-
danum Co-
mitatum in-
ductos Hol-
ladi capiunt.

Iconoclasta
cælitus ple-
xus.

Primus

1631.

Saxonis &
Protestantiū
fedus contra
Cæsarem.

Tillius Lip-
siam occu-
pat.

Rex Sueciæ
adjuncto sibi
Saxone Til-
lium fatali
prælio cædit.

Victoriam
prosecutus
ad Rhenum
usque effun-
ditur.

Primus deinde & trigésimus illuxit seculi annus toti propè Germaniæ fatalis, quando Protestantes Lipsiæ in Saxonia collecti, novo se federe mutæ defensionis, nisi edictum restitutionis militemque suis è finibus Cæsaris tolleret, obstrinxerunt. Unde cum passim ab eis conscriberetur miles, neque Cæsaris voluntati eorum, aut ipsi Cæsaris obsequerentur, Tillius jam utriusque Austriaci & Ligistici militis Imperator, jussus in Saxoniæ duxit, Lipsiamque obsessam, exemplo Magdeburgi nuper per vim occupati, funditusque ferro ac flammis eversis, territam, oppugnatione bidui in potestate habuit. Tum verò Saxoniæ Princeps Joannes Georgius ad Gustavi Regis Sueciæ opem confugit, provocavitque ad opportunum cum eodem prælium, priusquam venientibus Aldringeri ex Italia, & Gronsfeldii ex Hassia copiis firmaretur, suasque Sueco in auxilium obtulit. Quibus utrisque cum Tillius se inferiorem non ignoraret, castra ad Lipsiam pugniæ declinandæ gratiâ fixit. Sed Papenheimius cum equitatu explorandi hostis gratiâ egressus, dum à quibusdam occurrentibus ardore pugniæ abstractus, in ipsam Suecorum, jam instructam aciem, fertur, Tillius aliis aliisque subvenire coactus, totam denique invitus aciem, reliquis servandis objicere compellitur: principio non infelici, cum Saxones sub Arnheimio Duce sinistrâ in alâ pugnantibus facile impulsit. Sed ubi Pappenheimianis jam dissipatis, Sueciæ militiæ veteranum robur incumberet, numero ac virtute impar, tribus ipse vulneribus faucibus campo cessit, tormentis comæatūque omni in manibus hostium relicto, Rex victoriâ usurus, Saxone ad recuperanda propria remisso, Tillium insequitur, ac post Hallas & Mersburgum occupatum, ab Erfurdien-sibus receptus, hinc in Franconiam effudit sese, & Her-bipoli cum arce expugnata, maximis in ære & anno-na spoliis potitur.

Tillius inter hæc ad Visurgim auctus Lotharingi Principis & Aldringeri ex Italia copiis, jam Sueco superior

perior, ad reponendam cladem intentus ibat. cum allatus à Cæsare ac Bavaro, metuentibus ne se contra illos Suecus effunderet, nuntius adest, jubetq; abstinentem prælio ad utriusq; tutandos fines transferre exercitum, summo & Tillii, & militum, ac Lotharingi etiam dolore. qui nullo operæ pretio, ex amico repente Gallorum Suecorumq; hostis ad sua se propugnanda recepit. indignantibus jure etiam ad Rhenum Electoribus, militem sese aluisse hactenus, qui incumbente suis terris hoste, eosdem destitueret. Vehementissimè ante omnes Tillius indoluit, tot victoriarum ante partarum famam, unius adversi prælii timore obrui, spemq; præsentis victoriæ, & reparandæ cladis de manibus, tam inconsulto imperio, extorqueri. Quod Wallensteinio deinde ad arma revocato exemplum fuit, non admittendi exercitus, nisi absolutâ potestate cum hoste pugnandi, pacificandique concessâ; ne cæcis quandoq; aliorum mandatis subjaceret, qui solo rumore, agendi cessandique causas distinguerent. Et parum hoc ipsi Bavaro profuisse imperium deinde compertum est, cum Tillianus miles, per devia asperaque traductus loca, stipendiisque ac comœatu malè instructus, ac recipiendæ ab hoste prædæ expectatione dejectus, magnâ parte defluerit, fortunamque Sueci secutus, aliis Tillium Bavarumq; cladibus fecerit opportunum.

Et Rex quidem depopulatus Franconiam ad Mœnum progreditur, Francofurtôq; excipitur, soluto illic Catholicorum & Protestantium conventu, de bonorum Ecclesiasticorum restitutione suscepto, causam hanc gladio definiturus: ubi, Hochstâ occupatâ, Guilielmum Hassiæ Landgravium, inter primos federatum, cum auxiliari ad se milite recepit, Noribergæ, quam Tillius premebat, subventurus; nisi hanc ultro, suæ gnarus imbecilitatis, deseruisset. Ergo Suecus transmissio, contra obnitentes Hispanos, Rheno, Oppenheimioq; ac Moguntia, illo vi, hac conditione potitus, columnam, ubi Rhenum transierat, ceu Germaniæ triumphatæ monu-

Tillius rursus exercitum superior pugnare inconsulto prohibetur.

Suecus partito in varia loca exercitu, Rhenum transgressus columnam erigit.

B b b

mentum

Brunsvicensis & Lunæburgicus cū Bremensi Sueco adherent.

Princeps Trev. Capitularibus offensus Visitationem contra eos indicit.

mentum erexit simul & terminum, cui inscribi poterat *Non plus ultra*. Nam fixis hoc loco hibernis victorias ultra non protulit; licet paucis suorum per Rhenum diffusis evagatus sit. Ceterum Gustavus Hornius contra Tillium missus. Bannerius Ducibus Megapolitanis rursum instituendis relictus. Inferior Saxonia cū Brunsvicensi & Lunæburgico, unaque Bremensi ad Suecum ultro transit, Gronsfeldio istic, nunc cædente, nunc cæso. Saxo in Bohemiam usque, Ægrâ Pragâque turpi deditioe patentibus, se victor effudit, & ad solum Bodovicium velut ad scopulum allisus hæsit, in magnis victor, in minimo victus.

Trevirensis Electoris animum publica hæc discrimina à privatis controversiis non avertēbant, quas hactenus cum Provincialibus, nunc etiam cum Metropolitanis Capitulo inconciliabiles prosecutus est. Carolū & Emmericum Metternichium Lotharii nepotes repetundarum, ut supra dixi, arcessēbat. Quos ad Cæsaris iudicium provocantes, ut ipse fortius premeret, suoq; adstringeret damnaretq; iudicio, visitationē Archidicæcesanam, probante Urbano Pontifice, indixit, atq; huius anni XXXI principio XI Januarii, suâ in aulâ, cum utroque Episcopo, Georgio Trevirorum, & Gangolpho Spirensium Suffraganeo, & Auditore Nuntii Apostolici Joanne Baptista de Ninis, Capitularibus eodem vocatis, exorsus est. Ipse gravi omnes oratione ad pacem concordiamque, præcipuum Ecclesiasticæ disciplinæ fundamentum, hortatus. Tum deinde monuit, ab eis, qui in Clero principatum teneant, jure se visitationem institutam ordiri, quod non dignitate minus, quam morum exemplis præesse ceteris debeant. Deniq; quosdam, ut agebat, jurata fide Husmano Præposito, Metternichiisque adhærentes obligatione absolvit. Probataq; à præsentibus visitatione, hanc XVII Januarii die, velut altera sessione, continuari voluit. Verum sententibus jam quibusdam quò spectaret Princeps, par videri asserunt, ut in generali visitatione citentur universi, ac vi-

ne videlicet Metternichios excluderet. At sine his convenere. cum iteratâ dissertatione, ab Ecclesiasticorum disciplina & Ecclesiæ tranquillitate, ad Metternichiorum, velut hanc dissolventium, causam dilapsus, hos jure à se ab ingressu Capituli suspensos, ait, quòd infami apud Imperatorem libello sibi Capitulòq; honorem abstulerint, Pontifice, ad quem hæc causâ spectet, neglecto, ideòque suffragante Auditore, suspensionis approbationem à præsentibus impetravit.

At injuriâ hæc in se decerni Metternichii contestati sunt, qui non in causâ ad mores disciplinamque Ecclesiæ, sed usurpatæ possessionis bonorum ad Cæsarem appellent Judicem, & perversa ejus contra dicecesin consilia in vectigalibus teloniisque impositis, & in societate cum Gallo adversus Hispanos imperiumq; agitata, aliasque opprimendorum subditorum machinationes Imperatori justo titulo manifestent. Verùm his neglectis Princeps, velificante illius votis Decano Metzenhausen, egit, ut libellus Accusationis Cæsari oblatas sub nomine Capitularium, tanquam famosus, inficiòque Capitulo protrusus, discerneretur. Cui tamen actioni, tanquam à Visitationis instituto, quale Tridentinum concilium spectaret, alienæ, adesse Philippus à Kerpen, & Damianus à Beissel Canonici detrectarunt, citarique, negarunt se visitationi à præscriptis Ecclesiæ sejunctæ quâ Archiepiscopus susceptas jure secum lites, & Reus, & Judex, decidat, adfuturos. vnde & eodem illâ quâ alios suspensionis sententiâ perstrinxit, ac denique summæ ædis Præpositum, Joannem Wilhelmum Husman à Namedey, creatum nuper Episcopum Lubecensem accersivit, variisque comparentem quaestionibus, & nonaginta articulorum accusatione, per Fiscalem Fischerum, obruere conatus est. At intrepidè is, ut audacia cum eruditione non deerat, ipsius Philippi ad Pontificem Cæsaremque de se data laudis testimonia his criminationibus opposita exhibuit. contestatusque est, indignum esse Fischerum, nuper ab ha-

Visitatio hæc ad Metternichiorum accusationem instituta.

Qui se in controversia politica, huc non spectare versari cum Principe protestati sunt.

Canonici reliqui à Principe ob injuriam causam deflectunt.

Husmannus Præpositus liberè contradicit & Romam appellat.

reticis traductum, nec in sacris adhuc Catholicis versantem, qui Episcopo injuriarum actionem hoc loco intentat. Visitatores tales justa ante purgatione lustrandos, quam purganda Ecclesiastica disciplina admoveantur, & privatas sui Principis injurias prosequantur, idque in visitatione publica, concordiamque turbent, ubi instauranda sit. Non declinare se suosque tribunal Pontificis; & in his irrogatis clam palamq; contumeliis ad hoc etiam provocare.

Dum Romæ res hæret Philippus eos excommunicat.

At dum huc causam transferunt & Anselmus Casimirus Moguntinus Præsul eorūdem innocentiam commendat Pontifici, Baptista de Ninis Auditor Rotæ Electoris favori inclinatus, & neglectâ in accusatione Archiepiscopi Romanâ hætenus curiâ, moram iniecere, ac Philippi stimularunt audaciam, ut severiori Hulmannum & Metternichios excommunicationis sententiâ sacris consortioque fidelium arceret, bonisque ac dicecisi proscriberet. Quæ ut indigna plerisque contra innoxios visa, ita neglecta passim sententia est.

Moguntinus & Bavarus arbitri Treviri contra Principem favent.

Neque ex voto Principis Moguntinus Bavarusque sequester, in controversia tributorum Electorem inter Ordinesque Patriæ agitata, statuerunt. I. Defensionis *justa titulo Hispanos à Trevirensibus in urbem admissos.* II. *Injuriâ declinasse Electorem Casaris arbitros, provisionem negasse debitam, subditis interclusisse ad hos aditum.* III. *Variis iniquisq; subditos oneribus gravasse, quibus illos natura, ratio, jus patrium & Imperii eximat.* IV. *Obstinationem Principis illam esse, ut pacifica & æqua transactio vix queat sperari.* V. *Ad eò manifesta iniquitatis causam argui, ut justè adversus illum decideri possit. Et si differatur sententia, ararii potestatem subditis indulgendam, ne damnentur ante judicium.*

1632.

Electo Treviri Gallicam protectionē

Nihil his motus Elector, Gallici exercitus præstolabatur adventum, cujus Richelius Cardinalis (qui, pulsâ nuper Regis matre ac fratre, omnia pro arbitrio moderabatur) opem addixerat. & urgebat Sueci ad Rhenum usque explicata potestas, ut ab hac tutior sub Galli

Galli protectione consisteret; quo nomine apud Romanos facti etiam laudem tulit. Nam licet Galli ceteris Ligistarum protectionem adversus religionis hostes deferrent, si vel sibi adhærescerent, vel certè, ab Austriacis divulsi, neutrarum starent partium: illud quidem averfantibus, hoc impetrare salva fide per Suecos non licuit, qui libertatem suæ esse religioni passim volebant, neglexerantque, quamvis ære Gallico militassent, patum, quo quidquid Germaniæ cis Rhenum Gallis erat, hoc iisdem relinquendum statuerant. At Suecus factum excusavit; quòd, illis tempori non præsentibus, hostis submovendus à Rheno fuisset, Argentoratùmque in oblatam fidem recipiendum. Cum verò intelligeret, Archiepiscopum Trevirensis Galliarum Regis admisisse protectionem, urbibus & Ehrenbreitsteinio Rheni Mosellæque clastro eidem ad defensionem oblatis, indignissimè hoc factum tulit, atrociam etiam quæque, nisi pariter ad possessionem admitteretur, comminatus, vnde Confluentiarum, unà cum Gallis ad occupandum pontem receptus est; quòd liberum ad Colonien-
 ses transitum flagitaret. Hos enim in spem prædæ sibi inter ultimos labores seposuerat. Gallo igitur, ut adversus Hispanos arma sumeret, Germania sibi relicta, cujus ipse libertatis protector venisset, persuadere conatus est. Verùm ignorabat infelix, & sua sibi fata properari. Wallensteinus ab Imperatore ad arma revocatus, illa quidem cunctanter; at omni denique libertate castra metandi, & cum hoste dum visum pugnandi, atque etiam si liberet pacificandi oblata, admisit. Quem dum Rex Sueciæ in Bavariam, post Horonii cladem, profectus, ultusque ipsa etiam morte cadentem Tillium, Bavariæque occupandæ ac spoliandæ intentus negligeret, collecto ille intra trimestre milliū facile triginta exercitu Saxonem aggreditur, Pragæque, Leitmarizio, & Egrâ expugnatis, Noribergam ad præcludendam Regi viam tendit. Sed re animadversa Rex vicina urbi castra metatus, præoccupavit. Wallenste-

accipit, ut suos hac via premeret.

Sueci etiam Confluentiam admitti.

Wallensteinus rursus militia præfectus Saxonem Suecūque oppugnat.

nio fixis juxta castris eundem premente, dum copiis Suecus auctior, Noribergâ annonâ copiisque instructâ, in Franconiam, non sine clade, oblato frustra prælio, quod ante declinaverat, sese transfudit. Quare remisso ad sua tutanda Bavaro, contra Saxonem propria in sede expugnandum reversus, autorem defectionis justis cladibus multavit.

Trevirensibus Cæsareisque indignantibus Ehrenbreitsteinium Gallis panditur.

Philippiburgo eidem consultius à Governatore excluduntur.

Post Confluentiam Treviris expugnatur.

Populi Trev. seditio pau-

Interea Trevirorum, tam ex Nobilitate Cleroque, quam è vulgo proceres Gallicam servitutem respuebant, inprimisque ne arx munitissima, imperii & libertatis suæ propugnaculum, illorum potestati traderetur, qui ultro redditori nunquam essent, obnixè contendebant. Sed his spretis Elector Gallos, Suecico comitatu munitos, in arcem quinta Junii die, magno Cæsaris toriusque imperii dolore admisit. vnde Confluentia deinde expugnata, tam Suecum, quam Gallum recipere coacta est. Cum verò deinde Philippiburgum ditionis Spirensis iisdem transcribere Gallis vellet, obnixus Gubernator arcis, Ehrenbreitsteiniano dispar, negavit soli se postulanti Principi, nisi Imperator simul jubeat, Castrum pandere: cum utriusque partium fide datâ obligetur. Ita hinc exclusis abeundum fuit. Et hujus ab omnibus, præterquam Episcopo & Gallis, laudata detrectatio; alterius obedientia à prudentibus reprehensa fuit: quòd *salus publica privata sit præferenda, & minoris Domini imperium majori posthabendum.*

Gallis Suecisque jam Confluentiam admissis, Treviri, Hispano freti milite, deditionem, nisi coacti, non cogitabant. Quare Comes de Estre exercitum vimque urbi admovit. cumque prostratis ad centum passus moenibus, impares Hispani resistendo essent, quiq; Lutzelburgo opitulatum venissent à Gallis occurrentibus rejeçti abiissent, certis legibus, quibus pristina Clero civibusque promissa immunitas, urbem tradidère. Quamquam vulgus mox in seditionem versum, agricolarum secum plurimos, egressum urbe traxerit, postquam intellexit articulis insertum non esse, ut Rex Galliarum se defen-

defensurum cives adversus Principem, in lite oborta, reciperet. Sed cum tumultuariæ agrestium turmæ facile dissipatæ autores seditionis ad furcam abreptos vidissent, hic calor refedit, jugóq; collum submiserunt, quod excutere non poterant.

Et Hispani vix jam suis defendendis pares, Trajecti ad Mosam arcta Hollandorum obsidione ad extrema vergentis premebantur. Ad quos cum victoriosū Pappenheimius ex inferiori Saxonia militem, Duce Lunæburgico, Landgravio Hassiæ, Baudisio Sueco, cæsis fugatisque, traduxisset, illa fuit Hispanorum vel invidia, vel ignavia; ut castra Batavorum ex mutuaë opis pacto invadentem destituerint, totamq; obsistentium vim in hunc unum, magna ipsius clade ac dolore, avertent. Quâ opportunitate Rex Sueciæ usus, Wallensteinium, jam Lipsia Hallaque expugnata Saxoniam gravem, juxta Lutzam aggressus, in certamen, at sibi non minus quàm hosti fatale, pertraxit. Sterit uterque in acie exercitus; cum Rex dexteræ Præfectus alæ, exploraturus viam, in fossam ab hostibus interjectam, ut plures ferunt, incidit, acceptoque à latentibus insidiis vulnere, in receptu, aliâ turmâ hostium circumventus, ante prælium occubuisse ignotus dicitur. Certè desideratus suos tamen in prælium provocavit. Quo tantâ, Bernardi præsertim Wimariensis ductu, fortitudine à Suecis pugnatum est, ut nisi Pappenheimius, cum delectu equitum festinus intervenisset, ultima Cæsareanorum clades expectanda fuisset. Ipse tamen animosus & nimium præceps ceterorum ductor, primo ruens impetu, fessorum simul militum animos roburque infregit; ut denique solo Octavio Piccolominio, quinque equis dejecto, & sex vulneribus saucio, ad tenebras usque stationem tuente, victoria, cum tormentis bellicis impedimentisque, Suecis, relicta sit. Cæsareanis tamen victoriæ instar fuit Regem cecidisse. Funus tanti Regis, regii, tam funesto Marte, nominis confectator, Fridericus Rheni Palatinus cumulatim morte sua; quorum

corum suspendio sopita.

Hispani parum gloriose Trajectum propugnant amittuntq;

Rex Sueciæ in Saxonia cadit cum Pappenheimio, Suecis, tamè prælio vincentibus.

Friderici Palatini, belli

authoris,
mors.

Gustavus.
Anag.
Augustus.

1633.

Christina pu-
ella Regina
Sueciæ patri
substituta
bello præest.

Saxo à fede-
re Sueco-
Germanico
alienus à
quo Wallen-
steinus quo-
que bellum
aliò trāsfert.

Wallenste-
nii miles va-
riè divisus
parum felici-
ter pugnat,
ipso non in-
vito.

dam dolore, plurium gaudio. Uterque Astrologorum vaticinia, tanquam alter sectatus Icarus, elevatus est ut caderet. Gladium post se *Gustavus* peregrinis fortuna notis signatum reliquit, quas talis mors docuit Regem fefellisse. hoc quoque in solo reconditum nomine omen mansit quod diceretur *Augustus*; sed spe magis, quam re, perturbato nimium, ut literarum, sic rerum ordine.

Nondum tamen spes Suecorum cum Rege sepulta est. cum deliberatum de pace esset, soli præ ceteris Protestantibus maluerunt bellum, & parta tueri, quam reddere. Ergo Oxenstirnio moderante coactus Stockholmia Procerum conventus, idem statuit, ac, ne caput belli deesset, Christinam filiam Regis septennem solio imponunt, eique sacramentum nuncupant. Unde & Heilbronnæ Protestantium plerique novo federe sociantur, Saxone tamen averso, quòd in se potissimum primumque damna, ad Suecos verò Gallosque emolumenta belli recidere animadverteret, qui alienis regionibus ditarentur, cum ipse etiam amitteret proprias. Hinc ad pacem sese inclinatum per Arnheimium Ducem Wallensteinio notum ostendit. Qui dein averso à Saxone in Turrianum & Tubadelium exercitu, hos impares ad deditionem & sacramentum sibi dicendum impulit, Silesiaque ac Misnia brevi potitus, Francofurtum quoque aliaque ad Oderam loca tenuit. Alibi tamen Ducibus ipsius adversus hostem minus feliciter ex ipsius imperio agentibus, Cum datam sibi pugnandi facultatem illis adimeret, ac nonnunquam victoriã hostium magis, quam amicorum gauderet. Wi-mariensis Bavariam, haud invito Wallensteinio, divexabat. Et Hornii in Alsatia pleraque occupantis victoriis, ut par erat, non occurrisse constat. ubi Montecurculus iniqua sorte ex Brisaco repugnabat. Aldringerus postea submissus, cum ex Italia Dux Hispanus Ferialia accessisset, promptumque esset profligare hostem, pugnandi sibi facultatem negatam asseruit. ut iccirco

Feria

Feria, in tam praesenti victoriae occasione, doloris indignationisque impar, morbum lethalem contraxerit. hostis Heidelbergae, & Philippiburgo potitus sit. quod à Gallis, quibus Trevirorum Princeps tribuerat, magno aere redemptum est. Res quoque ad Visurgim Caesareanis parum secundae. Nam cum lectissimum à Rheno exercitum Comes de Merode, Buninchusio & Gronsfeldio junctis, ad liberandam Hammeliam, à Georgio Lunæburgico & Cniphausio Sueco obsessam, ducerent, jam propinqui in angustiis pagi Allendorpiani ab hostibus intercepti, ipso Merodio cadente, periére, apparatu omni cum vexillis 70 in manibus hostium relictis, qui praeter Hameliam, Osnabrugum etiam tenuere. Quae ferè clades Wallensteinio, alibi magis, quam ubi hostes erant, belligerante, parumq; Catholicis Principibus amico, sunt imputatae. quod suae quondam abdicationis autores his artibus ultum iret, & cum posset consiliis ac milite dissipatum Suecū vincere, negligeret. quo oppresso, cetera ad victoriam cum Protestantibus prona erant.

Merodius exercitus in Westphalia caesus.

Et Gallus jam Lotharingâ ad se, cum Spirensi ac Treverica dioecesi adductâ, ad Hispanum debellandum opportunis sibi locis acquieturus videbatur, nisi ampliora ipsi spe sua delata fuissent. Trevirensis Archiepiscopus, ipsius ope nixus, imposita haecenus tributorum onera tam à Clero Religiosisque (quibus hucusque paritum) severè exegit; ut à pluribus solvendi impotentibus aë alienum magno incommodo contractum sit, lamentationes miserorum, ceu rebellium, explosae: Vastata circa Treviros monasteria, & militum habitationi praedaeque relicta. Monialium ad pontem Leonis Asceterium, cum templo inflammatum, & Carthusiae juxta Confluentes pars magna incendio hausta, quo ibidem in Philippina valle Monasterium D. Augustini prorsus absumptum est. Nec minus aliae Ecclesiae ad profana traductae. Fabrica D. Stephani sub gradibus S. Simeonis Treviris in armamentarium versa.

Princeps Trevir. subditos Clerique tributis & milite Gallico premit.

Sacra loca evertuntur.

S. Nicolai ad pontem ædes militum excubiis concessa. Monumenta & aræ veterum Archiepiscoporum diruta, Campanæ atque æs stannumque in urbe, vel dejecta, vel pretii æstimatione redempta. Nullum nec Clero, nec Religiosis ab insolenti tributorum onere refugium. Ad Capitulum Metropolitanum Lutzelburgi profugum, ad Galliæ Hispaniæque Reges, ad Cæsarem Pontificemque diversis nequicquam appellatum literis est, cùm aliis potestas auxiliandi deesset, aliis voluntas. Societatis Jesu Patres scholis, Novitiatu, adedòque & urbe plerosque submovisset, nisi patrocinio Galliarum Regis incolumes stetissent. Extera tamen juvenus proscripita, & Collegium bis vim ab invasoribus passum fuit.

Patres Societatis Jesu insectatur.

Seorsim quoslibet ad tributa impellit, & ad retractandas querelas apud Papam & Cæsarem.

Diæta dolosa, & fraudulentiæ violentæque artes.

Denique cùm per satrapias divisim 20 vel 30 millium tributum imperasset, & Clerum seorsim inferioris, ac dein superioris, diœcesis, impulisset, ad revocationem querelarum Viennam Romamque, ex præscripta Archiepiscopi formula, destinandam: tum velut miseratione afflictorum tactus, universalem diætam pro onerum sublevatione indixit: ad quam cùm prompti ac spe remissionis pleni confluxissent, pro alenda militia quovis trimestri triginta præscripsit Dalcorum millia. Cui tributo deputabat, undecimam vini ac frugum partem, & vendibilium nummum quartum ac vigesimum, binosque quotannis ex camino quolibet imperiales. Huic geminos Abbates ex S. Matthia & Martino eâ lege præfecit, ut siquid deesset, ex suis ipsi facultatibus sufficerent, donec rationes à Statibus æquarentur. novâ scilicet munerandi laborem exigentium ratione. Diploma deinde à se formatum vulgavit. quod jus omne tempusq; ac modus contributionum Archiepiscopo consignabantur, quod omnium subscriptione, vel ab invitis, firmandum erat. Mandatumque, ne quis alium supplicibus, præter unum se, libellis adire præsumat. Quod cùm postea omni ab eis submissione præstitū fuisset, brevi responso abjecti sunt: *prestare Reip. membra, quàm caput afflictiari.* Ulti-

Ultimâ demùm Junii die Magistratum Civesq; ad Palatii majorem aulam evocavit; sed hac tantâ mole hominum fatiscente, in area collectos, militaribusq; stipatos copiis, abjurare palam Hispani ac Lutzelburgensium opem, præeunte conceptis verbis Suffraganeo Senhem, coëgit.

Postremò Metropolitanis Canonicis Lutzelburgum profugis amicitiam, si iisdem secū consiliis insisterent, obtulit; sin obsisterent omni beneficiorum fructu spoliavit, Non obsequentes verò Husmannum, Metternichiosque dignitate & Canonicatibus spoliatos in aulico concilio pronuntiavit, ac pro alterius Præpositi electione, & Canonicatum collatione trimestre Capitularibus reliquis spatium præfixit, quo neglecto, jure ad se devolvi hanc potestatem declaravit. Sed Petrus Aloysius Caraffa Nuntius Apostolicus datis ad Electorem literis admonuit, ne suæ potestatis limites excederet, jusque Apostolicæ sedis occuparet, lite etiamnum Romanâ in Curiâ pendente. Adjecitque mandatum inhibitorium. quod cum publicus Notarius Joannes Moriau Treviros detulisset, solis literis exhibitis, tanquam venenatas dedisset, custoditus variisque quæstionibus vexatus, parum abfuit, quin ad patibulum abriperetur; ut his territus mandatum post scrinium in Præfecti Urbis ab Hausen domo reliquerit: dimissus denique ob salvi conductus Embdani Comitatus Gubernatoris Lutzelburgici literas: Canonicis tamen de veneficio, & meditato electoricidio accusatis, adeò varios malitia, cum vafricie conjuncta, recessus in homine, & artificia nocendi obtinet. Quo spectat, quod libellos Supplicum ad Cæsarem aut Pontificem insidiosè interceptos, tanquam famosos Carnifici publicis flammis traderet cremandos, quodq; Cleri Syndicum D. Joannem Linden, multis ante obsequiis sibi cognitum, ubi Legatum Apostolicum Caraffam intercessionis nomine pro Clero impetrandæ adiisse compertus esset, tetrus carceribus damnatum incluserit,

Metropolitano aliquos suis beneficiis spoliavit, licet Nuntius Apostolicus reclamaret.

Confictis criminibus illudit variis.

post quadriennium libertati, captivo jam Principe, sua industriâ redditum. Ita in aliorum innocentium pœnis ludere solitus, qui nec justam quidem suorum scelerum accusationem sustineret.

1634.

Wallensteinio sublato Ferdinandus Cæsaris filius exercitui præfectus Suecos cædit.

Subhæc annus seculi quartus & trigésimus volvi cœpit, quo fortuna domus Austriacæ imperiique Rom. in apice præcipitii constituta, uno cadente rursus erigi cœpit. Is fuit supremus copiarum Cæsaris imperator Dux Fridlandiæ Albertus Wallensteinus, ex imo nobilitatis gradu ad summa proventus. Qui cum, ob suspectam rursus fidem, sibi Ferdinandum Regem Bohemiæ, in militiæ præfectura, surrogandum sentiret, Protestantibus occultâ novarum rerum molitione coludere deprehensus, suorum, fidem Cæsaris præferentium, ferro concidit, Ferdinandusq; exercitui præfesse bonis auspiciis cœpit. Ille enim Bavaris junctus, Ratisbonam, valido Suecorum præsidio munitam urbem, duorum mensium obsidione expugnavit, moxq; Hispanis, sub Ferdinando Cardinale Infante ex Italia adventante, firmior Nordlingam aggressus est. quæ cum Hornius & Wimariensis omni Suecicæ militiæ collecto robore, decretoriâ adorti pugnâ, post anceps atroxq; certamen, illustri victoria ornassent, tormentis bellicis 80. & XII millium cæsorum numero in campo relictis, Rheingravium quoque in auxilium properantem Joannes à Werd, animosus felixque ex Ubiis miles, inter necinâ clade profligasset, tum & Nordlinga, & Heilbronna & Heidelberga, ac Herbipolis Ferdinandi victoris obsequium amplexæ sunt.

Princeps Trev. ignobiles Canonicos pro nobilibus substituit, Gallumque

Qui tamen successus Principem Trevirorum à proposito Canonicorum, Metternichiis, pro quibus Cæsar stabat, sufficiendorû dimovere non poterant. Quin & inhibitoriis Nuntii Caraffæ literis ad Capitulum datis, (quæ electionem aliorum vetarent) neglectis, & dissuasoriâ ejusdem Epistolâ sine responso, præteritâ, cum excommunicationis quoque sententiam in electuros pronuntiaffet; ad electionē tamen, & plerorumq; quidem

quidem ignobilium, ex suo servitio assumptorum, processit : Canonicis persuadens, sibi (Nuntio ignorante) hanc à sede Apostolica facultatem delatam esse. At verò ubi deinde Richelium Cardinalem è Galliis in Spirensis & Trevirensis principatus Adjutorem statuisset assumere : tum non solum Cæsar reliquique Germanorum Principum ; sed & ipsi hætenus ejus delirationi obsequentes Canonici, sibi suisque spem successionis eripi conspicati, omni sese conatu objecere. vt ex Wilhelmi à Metzenhausen Decani literis purgatoriis quas Viennam 3. Novemb, dedit, haud obscure compertum est.

Sed & sua cælitus parabatur, ad castigandam Archiepiscopi insolentiam virga. Jam labantibus Suecorum in Germania rebus Galli pro antiquo erga Germanorum concordiam, & domus Austriacæ incrementum affectu, solliciti, ne illis obrutis, pax tam imperio secunda, quàm adversa Francis consequeretur : armis sociatis, vires illorum instaurandas esse censuerunt; titulo tamen belli, quod pro religione susceptum à Suecis fuerat nonnihil inflexo; ne deinceps, nisi pro regionibus, certare dicerentur: ut si illi regionibus occupatis, religionem suam in iis propugnaturi non essent: ac referret, quo res quæque nomine compelleretur, modò eadem persistat, & Catholici suis pro quibus pugnabant, Episcopatibus spolientur. Philippiburgum sibi ad Rhenum igitur in belli annonæque militaris sedem delegerant, quando Casparus Bambergus ut hoc ipsis præsidium eriperet, milites agrestium habitu, rerum venalium sarcinis onustos, immisit urbi, jussitque prima noctis vigilia certo loco adesse. quando superatis ipse vallis vigiliam stationem, & hi portas aggressi perfringunt, arcem occupant, collectoque armorum & alimentorum apparatu potiuntur. Augusta Vindelicorum etiam Boicis copiis pressa cessit, extremâ, quæ ad canes muresque rapiebatur, fame compulsâ. Tantò facilius est dulci libertatis illecebrâ captis grave hostium

in Adjutorẽ
destinat.

1635.

Galli ut fractas Suecorum res erigerent, arma jungunt.

Philippiburgum illis dolo eripitur.

Saxo cum
Cæsare Pra-
gæ pacifci-
tur.

Princeps
Trev. de mu-
nienda urbe
sollicitus,
cùm Religi-
osos pellere
urbe nititur,
ipse capitur,
Hispanis iu-
urbem pene-
trantibus.

stium, quàm imperii & religionis Catholicæ suave ju-
gum sustinere. Saxo denique vacillanti Protestantium
fortunæ metuens, parùmque amans Gallorum, pacem
cum Cæsare, moderatis ad anni 27 possessores legibus
restitutionis, amplexus Pragæ est, & cuique partium
loca ab anno 1630 occupata, etiam reliquis ad hanc
concordiam accessuris, concessa, salvo tamen Cæsari
Philippiburgo.

Non mediocriter hæc res Principis Trevirorum Gal-
lorumque consilia turbavit; sed & gravior mox illum
fortunæ ictus perculit. Nam firmandæ Treviri inten-
tus, S. Simeonis ex porta olim nigra urbisque propu-
gnaculo templum, rursus in illius speciem formare in-
stituit, ideoque Canonicos, in Novitiorum Societatis
locum, eis urbe pulsus, translaturus, præcipuum utrif-
que, & his inprimis metum incussit: cùm P. Joannes
Panhaufs Tyronum Rector, in Deo quàm hominibus
plus solitus præsidii collocare, biduum, quod migratu-
ris supererat, precibus 40 horarum indictis cum Novi-
tiis transigebat, ac 25 Martii diem, qui passioni Domi-
nicæ sacer erat, noctisq; bonam partem, jam divinæ pro-
tectioni implorandæ absumperat; cum admodus Ur-
bi Hispanorum miles, insidiis ac vi portarum aditus
penetravit.

Allapsi primùm navibus per Mosellam ad minorem
Tympani portam, hanc pyroclastris affixis succensisque
perfregere, antequam par his repellendis miles Galli-
cus afflueret, vnde ad Pontanā digressi portam, nec ob-
servati quidem, dum Galli ad Tympanum sat feliciter
propugnant, insperatò perrupere, acceptoque in urbem
equitatu facilè rerum potiti sunt, Gallis plerisque in
captivitatem abstractis. Princeps dum hæc attonitus
suo in palatio secum exigit, adfuit cum milite ingres-
sus Carolus Metternichius Archidiaconus, jubetque
Electorem Cæsaris ac Hispani Regis nomine, illorum
se custodiæ defensionique committere. Qui irritò ex-
communicationis fulmine terrere frustra aggressores
cogn-

conatus, his præsentibus, vidit militem toto effusum palatio pretiosissima quæq; in prædam trahere, & ipse dein, sub Comite Embdano copiarum ductore, ejectus eodem vrbe die est, quo Novitios, & plerosque Religiosorum, quatuor tantum in quovis Monasterio relictis, proscribere constituerat. vt in foveam quàm aliis effoderat, turpiter prolapsus sit: tantò acerbior dolore sui, quantò liquidior subditorum gaudio.

Gubernatoris Ehrenbreitsteiniani D. de Bussy filius inter captivos milites aliquamdiu detentus, testimonium innocentiae Patribus Societatis dedit, (quorum in vinculis charitatem expertus fuit) cum ob 40 horarum preces rumore iniquo traducti fuissent, ac si quadraginta Hispanorum militum, in portam pontis immissorum, hospitio excepissent. Quâ de causa, cum Trevis non possent, proscribendi Confluentiâ ferebantur. Et reversus à captivitate Elector, tanquam eorum depulsus precibus, haud leviter eisdem est insectatus; ut si ad Deum in necessitate confugere,

nefas periclitantibus fuisset. Ita Deum voluntati nostræ, quàm nos illius subservire malumus.

ANNA.